

Muhasebe Meslek Mensuplarının Yönetimsel Sorunları Algılamaları Üzerine Bir Araştırma

A Research On Perceptions About Management Problems of Professional Accountants

Nurettin İBRAHİMOĞLU*

Gaziantep Üniversitesi

Ekrem KARA**

Gaziantep Üniversitesi

Cengizhan KARACA***

Gaziantep Üniversitesi

Özet

Bu araştırmanın amacı muhasebe meslek mensuplarının yönetimsel sorunlarını saptamak ve sorunların nedenlerini irdelemektir. Araştırmaya 304 muhasebe meslek mensubu katılmıştır (N = 304). Bu amaçla Gaziantep ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının yönetimsel sorunlarının belirlenmesinde anket yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler üzerinde faktör analizi sonucu muhasebe meslek mensuplarının yönetimsel sorunları 3 faktör altında toplanmıştır. Faktörlerden birincisi mesleki sorunlar, ikincisi meslek odası ve sağlık sorunları, üçüncüsü ise eğitim – iletişim sorunları olarak adlandırılmıştır. Ayrıca araştırma kapsamında kurulan hipotezler ölçek içerisinde belli gruplara ayrılmıştır. Normal dağılmayan bu gruplar bağımsız örneklem t testi alternatifi olan non-parametrik yöntem Mann – Whitney U testi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre muhasebe meslek mensuplarının yönetimsel sorunları sırasıyla mükelleflerle olan ilişkisel sorunlar, mükelleflerden etik dışı talepler, muhasebe mesleğinde algılanan stres düzeyinin yüksek oluşu ve muhasebe mesleğinin maddi – manevi talepleri karşılama yetersiz kalması şeklindedir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Muhasebe Meslek Mensupları, Yönetimsel Sorunlar

Abstract

The aim of this study is to investigate the perception of administrative problems of professional accountants and to bring some solutions to their problems. The study was attended by 304 members of the accounting profession (N=304). The sample of this study was generated from the professional accountants registered to the Chamber of Gaziantep Public Accountants and Financial Advisers in Gaziantep region. Literature sources related to this problem was overviewed and some broad information about

* Yrd. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, nibrahimoglu@gmail.com

** Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, ekrem40@hotmail.com

*** Öğr. Gör., Naci Topçuoğlu Meslek Yüksek Okulu, cengizhankaraca@hotmail.com

the sample and study was presented. We employed factor analysis to analyze the data. The perception of administrative problems of the accounting professionals are discussed by three factors which can be classified as follow; occupational problems, health problems, and training – communication problems. The hypotheses of this study was divided to groups and was tested by Mann - Whitney U test which is a non-parametric method alternative to t-test. According to findings of this study the most important problems of the professional accountants is classified as follow; the costumer, customer (taxpayers) relationship problems, unethical request of the customers, stressful working conditions and it also found that the professional accountants with in this sample does not meet all demands of the customers.

Keywords: Accounting, Professional Accountants, Administrative Issues.

Giriş ve Teorik Çerçeve

Profesyonel olarak muhasebe faaliyetlerini yürüten işletmelerin ya da işletmelerde çalışan muhasebe meslek elemanlarının faaliyetlerini devam ettirmeleri ve işletmelerin hayatta kalmaları için birçok sorunla baş etmek durumunda kaldıkları bilinmektedir. Bu sorunlar yapısal, teknik, sosyal, psikolojik, sosyolojik, yasal vb. nedenlerle ortaya çıkabilmektedir. Yaşanan bu ve benzeri sorunlara yakından bakıldığında ise sorunların daha çok yönetsel olduğu gözlenmektedir. Çünkü işletmelerde yaşanan sorunlar sadece bir bölümü, süreci, kişiyi değil tüm işletme kademelerini yakından ilgilendirmektedir. Yönetim ise bütün işletmeyi ilgilendiren, amaçlı faaliyetleri yerine getiren evrensel bir fonksiyon olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer yandan, yönetsel sorunlar, yönetimin planlama, örgütlenme yöneltme, koordinasyon ve denetim gibi fonksiyonların yürütülmesi esnasında ortaya çıkmaktadır (Kalkan vd., 2013). Dolayısıyla yaşanan yönetsel sorunlar işletmenin muhasebe uygulayıcılarını ve onların faaliyetlerini, işletmenin verimliliğini, karlılığını ve etkililiğini yakından etkilemektedir. Örneğin yapılan araştırmalara göre muhasebe elemanları; uygulayıcıların yetki devrine yanaşmaması, çalıştırdıkları kişilere güvenmemek, insana çok fazla yatırım yapmamak, çalışanların ve meslek mensubunun kendisinin mesleki ve kişisel gelişimini önemsememek, ani kararlar almak, çalışanlar arasındaki çekişmeler, mevzuata ve tebliğlere uyum göstermemek, her şeyi bildiğini varsaymak, belli standart ve hiyerarşiyi göz ardı etmek gibi bir çok karmaşık sorunla karşılaşmaktadır (Aksoy ve Çabuk, 2006:46-47).

Bu araştırma, muhasebe uygulayıcılarının gerek kendi teşebbüslerinde (kendi nam ve hesabına çalışan meslek mensupları) gerekse özel teşebbüslerde karşılaşabilecekleri yönetsel sorunları bir problem olarak ele almış ve incelemiştir. Muhasebe meslek mensuplarının yönetsel sorunlarına bakış açıları bir anket çalışması yoluyla ele alınmış ve çeşitli istatistiksel metotlar kullanılarak sonuçlar analiz edilmiştir. Elde edilen bulgularda muhasebe meslek mensuplarının yönetsel sorunları belirli faktörler altında toplandığı görülmüştür. Ayrıca yapılan araştırma ile hem akademik anlamda hem de pratik uygulamaya yönelik çözüm önerileri de ortaya konulmuştur.

Literatür Taraması

Literatürde genel olarak, muhasebe meslek mensuplarının sorunları ve muhasebe biliminin konumu, kurumsal yönetim, muhasebe uygulayıcılarının

niteliksel yapıları, muhasebe stajyerlerinin durumu, meslek mensuplarının iş yükleri ve muhasebe mesleğinin gelişimi, muhasebe etiği, muhasebe meslek odaları, kamu hizmetlerinde muhasebe, muhasebe meslek mensuplarının stres düzeylerinin işlerine etkisi, nitelikli elemana ulaşma yolları, yöneticilerin büro personellerinden beklentileri gibi konular üzerinde durulmuştur. Örneğin muhasebe meslek stajyerlerinin sorunları ve beklentileri üzerine yapılan bir araştırmada başlıca sorunlar: staj yeri bulamama, stajyerlere ödenen ücretlerin yetersizliği, staj öncesi eğitim programları arasındaki farklılıklar, meslek mensubunun stajyerlere yeterince zaman ayıramaması şeklindedir. Meslek mensuplarının ilgi ve takdiri, meslek örgütlerinden mali tatil, staj yapılabilecek yeni iş sahalarının oluşturulması sorunları üzerinde durulmaktadır. Aynı araştırmada meslek mevzuatının basitleştirilmesi ise muhasebe meslek stajyerlerinin beklentileridir. Ayrıca araştırmada, ülkemiz staj ortamının iyileştirilmesine yönelik bir takım önerilerde de bulunulmuştur (Uzay, 2005).

Isparta ilinde mesleğini bağımsız olarak icra eden meslek mensupları üzerinde yapılan bir araştırmada mensuplarının meslek odalarından ve birlikten (TÜRMOB) beklentileri ortaya konmuştur (Kalaycı ve Tekşen, 2006). Hizmet sektöründe serbest muhasebeci ve mali müşavirlerin mesleki problemleri, mesleği algılama biçimleri ve iş tatmin düzeyleri üzerine Antalya ilinde yapılan bir başka araştırmada, iş doyumları yüksek olan mali müşavirlerin meslek yasası ve meslek odası ile ilgili düşüncelerinde tatminsizlik gözlenmiştir. Meslek mensupları, odalarının kısmen kendilerini temsil ettiklerini ve problemlerine sahip çıktıklarını belirtirlerken, meslek yasasının kendilerini korumadığına inanmaktadır. Bunun yanında mükelleflerin kendilerine düşen sorumluluklarını yerine getirmede, bilgi ve belgeleri zamanında vermediği, ücret ödemelerini aksattığı gibi sıkıntılar da dile getirilmiştir (Ardahan, 2010). Muhasebe çalışanlarının mesleki tükenmişlik, iş doyum ve yaşam doyumlarının ele alındığı Türkiye genelinde 1494 kişi üzerinde yapılmış bir diğer araştırmada elde edilen bulgular aşağıda özetlenmiştir:

- i. Çalışanların cinsiyetlerine göre, duygusal tükenme anlamlı düzeyde farklılaşırken, duyarsızlaşma ve kişisel başarı puan ortalamaları farklılaşmamıştır.
- ii. Çalışanların hizmet sürelerine göre, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarında farklılaşma varken, duygusal tükenmede farklılaşmaya rastlanmamıştır.
- iii. Çalışanların yaşlarına göre duygusal tükenmede farklılaşma gözlenirken, duyarsızlaşma ve kişisel başarı puan ortalamalarının farklılaşmadığı gözlenmiştir.
- iv. Çalışanların çalıştıkları bölgeleri, çalışma biçimleri ve iş yeri türü değişkenlerine göre duygusal tükenme duyarsızlaşma ve kişisel başarı puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır (Ay ve Avşaroğlu 2010).

Yine Türkiye ölçeğinde, muhasebe meslek mensuplarının muhasebecilik mesleğinin geliştirilmesine yönelik tutumlarının incelendiği bir başka araştırmada meslek mensuplarının meslek içi eğitime değer verdikleri gözlemlenmiş ve bazı değişkenlere verdikleri değerler değişse dahi kalite, kurumsallaşma, gelir düzeyi

ve oda yetkisi gibi faktörler altında bir yığılım olduğu görülmüştür (Yalçın, 2012). Kamu kuruluşlarında muhasebe çalışanlarının iş tatminlerine etki eden faktörler ile iş tatmini arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını ele alan bir başka araştırmada, çalışanların demografik özelliklerine göre iş tatmininin değişmediği gözlenmiştir. Çalışanların unvanlarına göre iş tatminleri, mali hizmetler uzman yardımcılarında daha yüksek çıkmıştır. Muhasebe eğitimi almamış personellerin iş tatminlerinin ise düşük olduğu görülmüştür (Barutçu, (2012). Muhasebe meslek mensuplarının taşıması gereken nitelikler iletişim ve entelektüel beceri, kişisel beceri ve genel kültür, işletme ve muhasebe bilgisi, sosyal sorumluluk, doğruluk ve dürüstlük, bağımsızlık olarak bulunmuştur (Özyürek, 2012a). Ankara ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının etik algıları üzerinde yapılmış başka bir araştırmada ise meslek mensuplarının etik algı düzeyleri ortaya konarak mensupların mesleğin itibarının korunması üzerinde titizlikle durdukları, kayıtlı oldukları odaların mensupların etik davranışları üzerindeki denetimlerini artırılmasından yana tavır aldıkları gözlenmiştir (Özyürek, 2012b).

Muhasebe ve kurumsal yönetim ilişkisinin ele alındığı başka bir araştırmada kurumsal yönetimin işletmelerin yönetsel faaliyetlerinde önemli bir yere sahip olduğu belirtilmektedir. Bu paralelde, muhasebe uygulamalarının çağdaş özelliklerinin bilgi ve raporlama sisteminde ortaya çıktığı ve bu bilgilerin güvenilir, kolay anlaşılabilir ve kolay ulaşılabilir olduğu vurgulanmıştır. Böylece, iyi kurumsal yönetim sisteminin, gerçekleri yansıtan güçlü bir bilgi sistemine dayanmak zorunda olduğu iddia edilmiştir (Aysan, 2007). Benzer biçimde Türkiye’de bazı odalar üzerinde yapılan diğer bir araştırmada muhasebe meslek odalarının muhasebe mesleği içindeki önemine vurgu yapılarak vizyon ve misyon kavramları muhasebe meslek odaları paralelinde incelenmiş ve bu kavramların muhasebe meslek mensuplarına ve muhasebe bilimine önemli katkısı olacağı savunulmuştur (Şengel, 2010).

Araştırmanın amacı

Araştırmanın amacı muhasebe meslek mensuplarının yönetsel sorunları üzerinde etkili olan faktörleri belirlemektir. Bu bağlamda muhasebe meslek mensuplarının yönetsel sorunları ile ilgili mükelleflerle ilişki faktörü, maddi karşılıklar faktörü, yaşanan sorunlar faktörü, stres etkisi faktörü, yetki ve sorumluluk faktörlerinin etkileri araştırılmıştır.

Araştırmanın hipotezleri

Araştırmanın amaçları paralelinde hipotezler oluşturulmuş ve bu hipotezler istatistiksel analizlerle test edilmiştir. Araştırmanın hipotezleri:

H₁: Muhasebe meslek mensupları arasında mükelleflerinin rutin dışı işler talep ettiğini düşünenler ile mükelleflerinin rutin dışı işler talep ettiğini düşünmeyenler arasında farklılık bulunmaktadır.

H₂: Muhasebe Meslek mensuplarının mesleklerinden bekledikleri maddi karşılıkları yeterince aldıklarını düşünenler ile mesleklerinden bekledikleri maddi karşılıkları yeterince aldıklarını düşünmeyenler arasında farklılık bulunmaktadır.

H₃: Mükelleflerinin muhasebe meslek mensuplarının yaşadıkları sorunlardan haberdar olduğunu düşünenler ile mükelleflerinin meslek

mensuplarının yaşadıkları sorunlardan haberdar olduğunu düşünmeyenler arasında farklılık bulunmaktadır.

H₄: Muhasebe mesleğinin stresli bir iş olduğunu düşünenler ile mesleğin stresli bir iş olduğunu düşünmeyenler arasında farklılık bulunmaktadır.

H₅: Muhasebe meslek mensuplarının psikolojik sorunlar yaşadığını düşünenler ile meslek mensuplarının psikolojik sorunlar yaşadığını düşünmeyenler arasında farklılık bulunmaktadır.

H₆: Muhasebe meslek mensuplarının yardımcı elemanlarının yetki ve sorumluluk açısından yöneticileriyle sorun yaşadığını düşünenler ile muhasebe meslek mensuplarının yardımcı elemanlarının yetki ve sorumluluk açısından yöneticileriyle sorun yaşadığını düşünmeyenler arasında farklılık bulunmaktadır.

Materyal ve Yöntem

Bu araştırmanın amacı muhasebe meslek mensuplarının yönetimsel sorunlara bakışını belirli faktörler adı altında toplamaktır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Muhasebe meslek mensuplarının sorunlarının tespitine yönelik anket hazırlanmadan önce pek çok meslek mensubu ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

Araştırmanın anakütlesini Gaziantep İlinde, faaliyet gösteren ve Gaziantep serbest muhasebeci ve mali müşavirler odasına kayıtlı tüm muhasebe meslek mensupları oluşturmaktadır. Araştırmada veriler, basit rassal örneklem yöntemine göre toplanmıştır. Araştırmaya toplam 304 meslek mensubu katılmıştır. Anket uygulaması yüz yüze görüşme ve gözetim şeklinde yapılmıştır. Verilerin analizi için spss (Statistical Packages for the Social Sciences) paket programı kullanılmıştır.

Verilerin analizinde ilk olarak tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler katılımcıların yaşı, eğitim durumları, sayıları ve meslek mensuplarının mesleklerini icra sürelerinden oluşmaktadır. İkinci olarak ölçeğin güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Bunun için cronbach alfa katsayısı tercih edilmiştir. Alfa katsayılarının tüm maddeler üzerindeki değerlerine bakılarak anket maddelerinin alfa değerleri en az %70 olması esas alınmıştır. Son olarak da faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Anket yapısını oluşturan temel bileşenlerin var olacağı hesaplanmıştır. Diğer taraftan, maddelerin önceden belirlenmiş bir yapıya uygunluğunun sorgulanması değil, deneye dayalı olarak var olanın ortaya çıkarılması gözetildiğinden, Temel Bileşenler Analizi daha uygun görülmüştür.

Faktör analizi süresinin başlangıcında ilgili programda tüm ölçek maddeleri değişken olarak analize tabi tutulmuştur. Bu değişkenler analizinde tanımlayıcı istatistik initial solution; korelasyon matrisi için ise KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Barlett testi uygulanmıştır. İkinci aşama çıkarma (extraction) analiz yöntemi, yine korelasyon matrisi (Correlation matrix); gösterimde (display) döndürülmemiş faktör çözümü (unrotated factor solution) ve yamaç-birikinti grafiği (scree plot); ilk faktör çıkarımı sonrasında sabitlenmiş faktör sayısından (fixed number of factor) faktör sayısı 3 olacak şekilde belirlenerek gerçekleştirilmiştir. Üçüncü aşamada rotasyon (rotation) yöntemi olarak varimax yöntemi tercih edilmiş ve gösterimin (display) rotasyonlu çözüm (rotated solution) çıkarılmıştır. Dördüncü aşamada skorlar penceresinden verilerin

regresyon metoduna göre saklanması (save as variables regression method) istenmiştir. Son aşamada maddelerin yük değerlerine göre sıralanmaları (sorted by size) ve hata değerlerinin (missing value) ortalama ile yer değiştirmesi (replace with mean) sağlanmıştır.

Faktör analizi yapılırken ilkin KMO (Örneklem Ölçek Yeterlilik katsayısı) testine örneklem büyüklüğünün uygunluğu derecesine bakılması için yer verilmiştir. Bu işlem yapılırken KMO değerinin 0,50-0,60 arası "kötü"; 0,60-0,70 arası "zayıf"; 0,70-0,80 arası "orta"; 0,80-0,90 arası "iyi"; 0,90 ve üzeri için mükemmel örneklem büyüklüğüne sahip olduğu göz ardı edilmemiştir (Field, 2000).

KMO testi esasında bir test istatistiği niteliğinde değil, bir ölçüt olarak ortaya çıkmaktadır (Yurdugül, 2013). KMO testi aşağıdaki formül yardımıyla ölçülmektedir:

$$KMO = \frac{\sum_{i=j} \sum r_{ij}^2}{\sum_{i=j} \sum r_{ij}^2 + \sum_{i=j} \sum a_{ij}^2}$$

Buradaki parametrelerden r_{ij}^2 ölçek maddeleri arasındaki ilişkinin şiddetini göstermektedir. Bu ilişkinin şiddeti aynı zamanda korelasyon matrisinin köşegen dışı değerleridir. a_{ij}^2 parametresi ise kısmi korelasyonları vermektedir. Bu türlü kısmi korelasyona ulaşmak isteyen kullanıcılar SPSS paket programındaki anti-imağ matrisinden yararlanmaktadırlar (Pett vd., 2003).

KMO analizi ile birlikte Barlett testine de bakılarak verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğine bakılmıştır. Bu test X^2 (Ki-kare) değerini vermektedir ve aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır:

$$X^2 = - \left[(N - 1) - \left(\frac{2k + 5}{6} \right) \right] \ln|R|$$

Bu formüldeki X^2 değeri Barlett testinden elde edilen sonucu, N örneklem genişliğini, k ölçek maddelerinin sayısını, R ise verilerden elde edilen korelasyon matrisinin determinantıdır ve bu determinant aynı zamanda genelleştirilmiş varyans değerinden oluşmaktadır. X^2 test istatistiği için elde edilen serbestlik derecesi ikili karşılaştırmanın karşılığı olan $[k(k-1)/2]$ şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Barlett testi sonucunda anlamlılık durumuna bakılarak verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediği tespit edilir. Test sonucunda X^2 değeri 0,05'ten küçükse faktör analizine devam edilir değilse böyle bir durumda faktör analizi gerçekleştirilmez (Barlett, 1950).

Söz konusu analizlerin gerçekleştirilmesinin ardından anket maddeleri için rotasyon işlemine başlanmıştır. Rotasyon sırasında döndürülmüş bileşke matrisinde binşik maddelere rastlanmış ve bu maddeler analiz dışı bırakılmıştır. Maddelerin analiz dışı bırakılmasında aşağıdaki adımlar izlenmiştir:

- i. Öncelikle binşik maddeler çıkarılmıştır. Birden fazla binşik madde ile karşılaşılması durumunda yük farkı az olan madde önce çıkarılarak analiz tekrar gerçekleştirilmiştir.

- ii. Yeni elde edilen rotasyona uğramış bileşik matrisi (Rotated Component Matrix) tablosunda kalan diğer binşik maddelerin binşikliği hala devam ediyorsa, bu sefer o maddeler de çıkarılarak analiz tekrar edilmiştir.
- iii. İkinci aşamadan sonra yeni elde edilen rotasyona uğramış bileşik matrisi (Rotated Component Matrix) tablosunda yine binşik maddelere rastlanmış ve ikinci adım 5 defa tekrar ettirilmiştir (Rotation converged in 5 iterations).
- iv. Binşik maddelerin çıkarılması işleminden sonra araştırma için uygun görülmüş olan % 40 eşik yük değerinin altındaki maddeler analiz dışı bırakılmış ve sonunda nihai tabloya ulaşılmıştır.

Faktör analizi neticesinde elde edilen mesleki sorunlar, sağlık ve meslek odası, eğitim ve iletişim olarak üç faktör altında toplanmıştır. Değişkenler sayesinde araştırma hipotezlerinin test edilmesi olanaklı hale gelmiştir. Faktörlerde eşik yük değerleri yüksek çıkmış bulunan yüklere adı geçen analiz programı çerçevesinde anketlerden elde edilen veriler normal dağılıma uymadığı için her bir hipotez içinde yer alan gruplar arasında anlamlı farklılık olup olmadığı "bağımsız gruplar t testinin" parametrik olmayan Mann – Whitney U testi ile sınanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulguların Z skorları ve anlamlılık düzeyine bakılarak hipotezler çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Analiz ve Bulgular

Bu bölümde araştırmanın verileri, spss programı vasıtasıyla işlenerek analiz edilmiştir. Araştırmada sırasıyla tanımlayıcı istatistikler, güvenilirlik analizleri ve yorumları, faktör analizi bulguları ve faktörlerin adlandırılması, faktör analizinin diğer çıktıları ele alınmıştır.

Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 1. Meslek Mensuplarının Yaşı

	Sıklık Derecesi	Yüzde (%)	Kümülatif Değerler
25 Altı	16	5,3	5,3
25-30	49	16,1	21,4
31-35	43	14,1	35,5
36-40	76	25	60,5
41-45	64	21,1	81,6
46-50	29	9,5	91,1
51-55	22	7,2	98,4
56-60	3	1	99,3
60 Üstü	2	0,7	100
Toplam	304	100	-

Araştırmaya katılanların % 81,6'ı 45 yaş ve altındadır. Bu oran muhasebe meslek mensuplarının genç bir nüfusa sahip olduğunu gösteriyor olabilir. Uç noktalara bakıldığında yaklaşık % 5'lik dilimin çok genç; % 9'luk kesim ise 50 yaş üzeri yaşlı meslek mensuplarından oluşmaktadır (Tablo 1).

Tablo 2. Meslek Mensuplarının Eğitim Durumu

	Sıklık Derecesi	Yüzde (%)	Kümülatif Değerler
Lise	52	17,1	17,1
Ön lisans(AÖF)	48	15,8	32,9
Ön lisans	34	11,2	44,1
Lisans(AÖF)	54	17,8	61,8
Lisans	104	34,2	96,1
Yüksek Lisans	12	3,9	100
Doktora	0	0	0
Toplam	304	100	-

Muhasebe meslek mensuplarının eğitim durumları yukarıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 2). Katılımcıların büyük çoğunluğu üniversite mezunudur. Bu grup içerisinde % 50'den fazlası lisans öğrenimini tamamlamıştır. Meslek mensuplarının % 3,9'luk kısmı yüksek lisans eğitimi almışken, doktora seviyesinde eğitim almış meslek mensubuna rastlanmamıştır.

Tablo 3. Meslek Mensuplarının Meslekte Çalışma Süresi

	Sıklık Derecesi	Yüzde (%)	Kümülatif Değerler
1 - 5	105	34,5	34,5
6 - 10	60	19,7	54,3
11 - 15	46	15,1	69,4
16 - 20	44	14,5	83,9
21 -25	37	12,2	96,1
25-	12	3,9	100
Toplam	304	100	-

Muhasebe meslek mensuplarının % 55'i 10 yıl; % 40'ı 20 yıldır muhasebe mesleğini icra ettikleri gözlemlenmiştir (Tablo 3). Bu bilgiye karşın, 1 ile 5 yıl arasında meslek icra edenlerin sayısı % 34,5'lik bir orandadır. Dikkati çeken bir başka nokta ise 25 yılın üzerinde meslek icra eden meslek mensuplarının örneklem içinde % 3,9 ile çok az bir yer kaplamasıdır.

Tablo 4. Meslek Mensuplarının Büroda Çalışan Sayısı

	Sıklık Derecesi	Yüzde (%)	Kümülatif Değerler
1 Kişi	49	16,1	16,1
1 - 5	180	59,2	75,3
6 - 10	57	18,8	94,1
11 - 15	14	4,6	98,7
16 - 20	2	0,7	99,3
20-	2	0,7	100
Toplam	304	100	-

Tablo - 4'de büroda çalışan kişilerin sayılarına bakıldığında 1-5 kişi çalıştırılanların oranı %59,2 ile en yüksek düzeydedir. Diğer yüzdeler ise diğer ağırlığı temsil etmektedir. Göze çarpan diğer nokta ise örneklem çerçevesinde

mesleğin istihdamının % 99,3 oranla 20 kişiye kadar olduğu; 20 kişinin üzerinde istihdamın yaklaşık % 1 olduğu söylenebilir.

Analizler

Faktör analizinin veri seti için uygunluğunu ve kullanılan değişkenlerin homojenliğini sınamada KMO örneklem yeterliliği ölçütü ve Bartlett testi kullanılmıştır. Bu açıdan analiz neticesinde alınan sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Tablo – 5. KMO ve Bartlett Test Sonuçları

	Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem yeterlilik ölçüsü	Anakütle'nin Bartlett Testi
KMO test sonucu	0,957	
Ki-kare sonucu (yaklaşık)	-	6621,65
Serbestlik derecesi	-	378
Anamlılık düzeyi	-	0,000

Tablo – 5’de görüldüğü gibi analizden elde edilen KMO sonucu (0.957); analiz sonuçlarının uygun, kullanılan değişkenlerin homojen olduğunu ve değişkenler arasında bir ilişkinin bulunduğunu ve ayrıca yapılan araştırma için 304 kişilik örneklemin yeterli olduğu söylenebilir. Bartlett testinin sonuçları ise (Bartlett’in test değeri 6621,65 ve $p < 0.01$), anakütle içindeki değişkenler arasında bir ilişkinin var olduğunu ve verilerin normal dağılıma sahip olduğunu açıkça göstermektedir.

Güvenirlilik çalışması yapılırken iç tutarlılık test güvenirlikleri kullanılmıştır. İç tutarlılık katsayısı maddeler arasındaki ilişkilere bağlı bir güvenirlilik değeridir. Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı aynı faktör altındaki soruların toplamdaki güvenirlilik seviyesini göstermektedir. İç tutarlılık katsayısı 0.70 ve üstü olduğu durumlarda ölçeğin yeterli güvenirlikte olduğu kabul edilebilir. Ancak soru sayısının az olduğu durumlarda bu sınır, 0.60 değeri ve üstü olarak kabul edilebilir (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko, 2006:89). Ölçeğin güvenirliliğini belirlemek için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı birinci faktör için 0,973, ikinci faktör için 0,438, üçüncü faktör için 0,574, ölçeğin tamamı için 0,967 bulunmuştur.

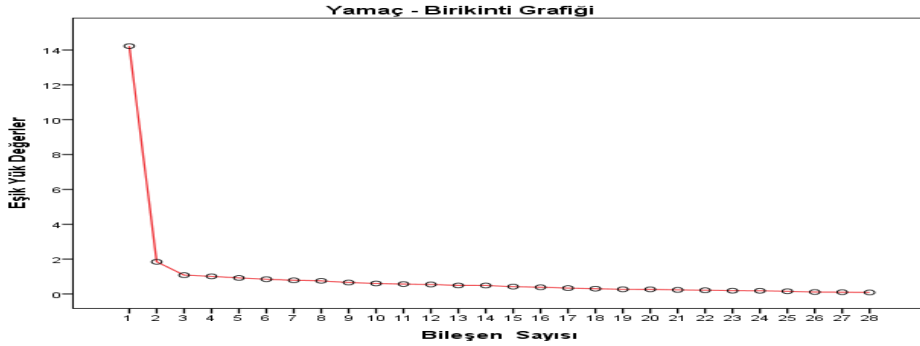
Tablo 6. Ölçek Güvenirlilik Katsayıları

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Ölçeğin Tamamı
Cronbach Alfa Değerleri	0,973	0,438	0,574	0,967
Faktör alt madde sayısı	24	2	3	35

Tablo – 6 birinci faktörün ve ölçeğin tamamının güvenilir olduğunu göstermektedir. İkinci ve üçüncü faktörlerin güvenirliliği ise sırasıyla % 43 ve % 57 şeklindedir.

Faktör Analizi

Faktör analizi faktör sayısına karar vermede kullanılır. Dikey eksen öz değerleri, yatay eksen faktörleri gösterir. Grafikte dik eğim veren noktalar alınır. Yüzeysel, düz eğim veren noktalar alınmaz. Grafiğin yatay eğime geçtiği noktadan itibaren yatay bir çizgi çizilir. Bu çizginin üzerinde kalan noktaların arası, boyut olarak kabul edilir (Çokluk vd., 2010). Bu doğrultuda analiz neticesinde faktör sayısını belirlemede yamaç birikinti grafiği aşağıdaki gibidir (Şekil - 1):

Şekil 1. Yamaç Birikinti Grafiği (scree plot)

Şekil – 1 yardımıyla analizin ilk başlangıcı itibarıyla araştırmanın verileri ile ortalama kaç faktör sonucu alınabileceği izlenebilmektedir. Şekil – 1’deki yamaç birikinti grafiğinde; birinci noktadan ikinci noktaya keskin bir düşüş olmakta ve ikinci noktadan sonra çizginin eğimi yatay bir seyre geçmektedir. Dolayısıyla, ikinci noktanın üzerinde kalan nokta sayısı (ya da ikinci noktaya kadar olan aralık sayısı) bize faktör sayısı hakkında bilgi vermektedir. Bu grafikteki bilgiler de bize ölçeğimizin yatay pozisyona ilk geçtiği nokta olan 3 faktör gibi göstermektedir. Ancak, Yamaç Birikinti grafiği faktör sayısının belirlenmesinde net bir bilgi sunmamaktadır. Bu bilgilerin yanında ölçek maddelerinin açıklanan toplam varyansları ve özdeğerlerinin bilgisi de faktör yükleri anlamında bilgi sunmaktadır. Bu bağlamda, aşağıdaki tablo yardımıyla bu değerleri daha yakından izleyebilmek mümkün görünmektedir:

Tablo 7. Açıklanan Toplam Varyans ve Eşik Yük Değerleri

Açıklanan Toplam Varyans						
Bileşikler	Eşik Yük Değerler			Açıklanan Eşik Yük Değerler Toplamı		
	Toplam	Varyans Yüzdesi %	Toplam Yüzde %	Toplam	Varyans Yüzdesi %	Toplam Yüzde %
1	14,23	50,81	50,81	12,869	45,96	45,96
2	1,84	6,58	57,39	2,175	7,77	53,73
3	1,08	3,85	61,24	2,102	7,51	61,24
4	1,01	3,60	64,84			
5	0,92	3,27	68,12			
6	0,85	3,02	71,14			
7	0,78	2,79	73,93			
8	0,75	2,68	76,61			

Çıkarma metodu: Temel bileşenler yöntemi

Açıklanan Toplam Varyans						
Maddeler	Eşik Yük Değerler			Açıklanan Eşik Yük Değerler Toplamı		
	Toplam	Varyans yüzdesi %	Toplam yüzde %	Toplam	Varyans yüzdesi %	Toplam yüzde %
9	0,65	2,34	78,94	-	-	-
10	0,60	2,14	81,09	-	-	-
11	0,57	2,03	83,11	-	-	-
12	0,54	1,94	85,05	-	-	-
13	0,49	1,73	86,79	-	-	-
14	0,48	1,72	88,51	-	-	-
15	0,42	1,50	90,01	-	-	-
16	0,38	1,37	91,37	-	-	-
17	0,33	1,19	92,56	-	-	-
18	0,30	1,07	93,63	-	-	-
19	0,27	0,95	94,59	-	-	-
20	0,26	0,94	95,52	-	-	-
21	0,23	0,82	96,35	-	-	-
22	0,21	0,75	97,10	-	-	-
23	0,19	0,66	97,76	-	-	-
24	0,18	0,64	98,40	-	-	-
25	0,15	0,55	98,95	-	-	-
26	0,11	0,39	99,34	-	-	-
27	0,10	0,36	99,70	-	-	-
28	0,08	0,30	100,00	-	-	-

“Açıklanan Toplam Varyans” tablosunun “Eşik Yük Değerler” bölümünün “Toplam” sütununda, madde sayısı kadar faktörlerin özdeğerleri yer almaktadır. Ayrıca, “Varyans yüzdesi (%)” sütununda her bir faktörün teker teker açıkladıkları varyans oranları ve “Toplam yüzde (%)” sütununda da bunların yığılmalı toplamları bulunmaktadır. “Açıklanan Eşik Yük Değerler Toplamı” bölümünde ise, özdeğerleri 1’in üzerinde olan (faktör olmaya aday) faktörlerin aynı bilgileri yer almaktadır. Tablo - 7’de birinci faktörün açıkladığı varyans % 45,96’dır. İkinci ve üçüncü faktörlerin açıkladıkları varyans oranları (% 7,77, % 7,71), (Birinciye göre) hem azalmakta, hem de bu ikisinin kendi aralarındaki yüzdelik oranları küçülmektedir. Aynı zamanda, faktör özdeğerlerine bakıldığında birinci faktörün özdeğeri 14,53; ikinci faktörün özdeğeri 1,84; üçüncü faktörün özdeğeri 1,08 olduğu tespit edilmiştir.

Temel bileşenler analizi ve varimax dik döndürme tekniği kullanılarak yapılan faktör analizi sonucunda, ölçeğin öz değeri 1’den büyük olan üç faktör altında toplandığı görülmektedir. Bu faktörler: mesleki sorunlar, sağlık-meslek odası ile ilgili sorunlar, eğitim-iletişim ile ilgili sorunlar şeklinde adlandırılmıştır. Birinci faktör toplam varyansın %52,33, ikinci faktör toplam varyansın, % 6.28 üçüncü faktör ise toplam varyansın % 3.91’lik kısmını açıklamaktadır. Üç faktör birlikte toplam varyansın,% 62.53’lük kısmını açıklamıştır.

Tablo 8. Rotasyona Tabi Tutulmuş ve Adlandırılmış Faktör Tablosu

Madde No	Mesleki Sorunlar	Sağlık ve Meslek Odası	Eğitim ve İletişim
16	0,89	0,19	0,00
31	0,86	0,26	0,00
14	0,84	0,22	0,10
24	0,83	0,40	-0,02
21	0,83	0,19	0,09
22	0,83	0,27	0,00
15	0,82	0,23	-0,01
33	0,82	0,37	0,07
17	0,81	0,09	0,14
19	0,79	0,09	0,00
2	0,78	0,23	0,06
25	0,77	0,42	-0,01
32	0,76	0,28	0,05
18	0,75	-0,10	0,28
35	0,74	0,36	0,10
5	0,72	0,20	0,11
3	0,69	0,03	0,21
8	0,68	-0,09	0,31
28	0,65	0,28	0,05
20	0,62	0,06	0,10
10	0,56	0,07	0,30
23	0,51	0,12	0,27
26	0,24	0,66	0,18
27	0,18	0,64	0,13
12	0,16	0,21	0,71
13	-0,06	-0,12	0,67
11	-0,07	0,20	0,66
4	0,29	0,10	0,45

Yapılan temel bileşenler analizi neticesinde, elde edilen döndürülmüş faktör yükleri matrisine bakıldığında birinci faktör altında 23 madde, ikinci faktör altında 2 madde, üçüncü faktör altında ise 3 madde yer aldığı görülmektedir (Tablo – 8).

Hipotez Testleri

Yapılan faktör analizine göre temel olarak üç ana faktör tespit edilmiştir. Bunları;

- i. Muhasebe mesleğinin üçüncü kişilerin algılandığını gösteren faktör,
- ii. Sağlık ve meslek odası ile ilgili sorunların algılandığını gösteren faktör,
- iii. Eğitim ve iletişim sorunlarının algılandığını gösteren faktördür.

Söz konusu faktörler altında toplanmış ve eşik yük değerleri 0,66 ve üzeri bulunan değişkenler hipotezler ile karşılaştırılması neticesinde aşağıda sunulan bulgulara ulaşılmıştır.

H₁: Muhasebe meslek mensupları arasında mükelleflerinin rutin dışı işler talep ettiğini düşünenler ile mükelleflerinin rutin dışı işler talep ettiğini düşünmeyenler arasında farklılık bulunmaktadır.

Tablo – 9. H₁ Hipotez Testi

Mükelleflerin Rutin Dışı İş İsteme Durum Testi	
	Değerlendirme
İsteniyor	181
İstenmiyor	104
Toplam	285
Mann-Whitney U	0,000
Wilcoxon W	16.471,00
Z	-14,861
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,000

Bu hipotezde (Tablo 9) mükelleflerin muhasebe meslek mensuplarından rutin dışı işler talep edip etmedikleri ortaya konulmuştur. Buna göre muhasebe meslek mensupları arasında mükelleflerinin rutin dışı işlerin talep ettiğini düşünenler ile mükelleflerinin rutin dışı işler talep ettiğini düşünmeyenler arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür (Asymp. Sig. 2-tailed) değeri $0,000 < 0,05$).

H₂: Muhasebe meslek mensuplarının mesleklerinden bekledikleri maddi karşılıkları yeterince aldıklarını düşünenler ile mesleklerinden bekledikleri maddi karşılıkları yeterince aldıklarını düşünmeyenler arasında farklılık bulunmaktadır.

Tablo – 10. H₂ Hipotez Testi

Maddi Karşılığın Yeterince Alınıp Alınmadığı Durum Testi	
	Değerlendirme
Alınıyor	182
Alınmıyor	97
Toplam	279
Mann-Whitney U	0,000
Wilcoxon W	16.653,00
Z	-14,815
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,000

Bu hipotezde muhasebe meslek mensuplarının mesleği icra etmelerinden dolayı geri dönüş olan maddi karşılıkların yeterli olup olmadığı test edilmiştir. H₂ hipotezi $0,05$ anlamlılık düzeyinde test edilmiş, anlamlılık tablo değeri $0,000 < 0,05$; Wilcoxon W değeri 16.653,00 olduğundan H₂ hipotezi kabul edilmiştir (Tablo 10).

H₃: Mükelleflerinin muhasebe meslek mensuplarının yaşadıkları sorunlardan haberdar olduğunu düşünenler ile mükelleflerinin meslek mensuplarının yaşadıkları sorunlardan haberdar olduğunu düşünmeyenler arasında farklılık bulunmaktadır.

Tablo – 11. H₃ Hipotez Testi

Yaşanılan Sorunlara Mükelleflerin Duyarlılık Düzeyi Testi	
	Değerlendirme
Mükellef haberdardır	186
Mükellef haberdar değildir	106
Toplam	292

Mann-Whitney U	0,000
Wilcoxon W	17.391,00
Z	-15,199
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,000

H₃ hipotezi 0,05 anlamlılık düzeyinde test edilmiş, anlamlılık tablo değeri 0,000<0,05; Wilcoxon W değeri 17.397,00 olduğundan H₃ hipotezi kabul edilmiştir. Bir diğer ifade ile Mükelleflerinin muhasebe meslek mensuplarının yaşadıkları sorunlardan haberdar olduğunu düşünenler ile mükelleflerinin meslek mensuplarının yaşadıkları sorunlardan haberdar olduğunu düşünmeyenler arasında farklılık bulunmaktadır (Tablo 11).

H₄: Muhasebe mesleğinin stresli bir iş olduğunu düşünenler ile mesleğin stresli bir iş olduğunu düşünmeyenler arasında farklılık bulunmaktadır.

Tablo 12 .H₄ Hipotez Testi

Muhasebe Mesleğinin Stresli İş Olma Durum Testi	
	Değerlendirme
Stresli bir meslek	193
Stresli bir meslek değildir	92
Toplam	285
Mann-Whitney U	0,000
Wilcoxon W	18.721,00
Z	-15,193
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,000

H₄ hipotezi 0,05 anlamlılık düzeyinde test edilmiş, anlamlılık tablo değeri 0,000 < 0,05; Wilcoxon W değeri 18.721,00 olduğundan H₄ hipotezi kabul edilmiştir. Yani Muhasebe mesleğinin çok stresli bir iş olduğunu düşünenler ile mesleğin çok stresli bir iş olduğunu düşünmeyenler arasında farklılık bulunduğu tespit edilmiştir (Tablo 12).

H₅: Muhasebe meslek mensuplarının psikolojik sorunlar yaşadığını düşünenler ile meslek mensuplarının psikolojik sorunlar yaşadığını düşünmeyenler arasında farklılık bulunmaktadır.

Tablo – 13. H₅ Hipotez Testi

Meslek Mensuplarının Psikolojik Sorunlarının olup olmadığına ilişkin Durum Testi	
	Değerlendirme
Psikolojik Sorun var	145
Psikolojik Sorun yok	101
Toplam	246
Mann-Whitney U	0,000
Wilcoxon W	10.585,00
Z	-13,825
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,000

H₅ hipotezi 0,05 anlamlılık düzeyinde test edilmiş, anlamlılık tablo değeri 0,000<0,05; Wilcoxon W değeri 10.585,00 olduğundan H₅ hipotezi kabul edilmiştir. Yani muhasebe meslek mensuplarının psikolojik sorunlar yaşadığını düşünenler ile meslek mensuplarının psikolojik sorunlar yaşadığını düşünmeyenlerin arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (Tablo 13).

H₆: Muhasebe meslek mensuplarının yardımcı elemanlarının yetki ve sorumluluk açısından yöneticileriyle sorun yaşadığını düşünenler ile muhasebe meslek mensuplarının yardımcı elemanlarının yetki ve sorumluluk açısından yöneticileriyle sorun yaşadığını düşünmeyenler arasında farklılık bulunmaktadır.

Tablo 4. H6 Hipotez Testi

Yardımcı Elemanlara Yetki Devri Sorununa İlişkin Durum Testi	
	Değerlendirme
Yetki Devri Sorunu var	136
Yetki Devri Sorunu yok	98
Toplam	234
Mann-Whitney U	0,000
Wilcoxon W	9.316,00
Z	-13,845
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,000

H6 hipotezi 0,05 anlamlılık düzeyinde test edilmiş, anlamlılık tablo değeri $0,000 < 0,05$; Wilcoxon W değeri 9.316,00 olduğundan H₆ hipotezi kabul edilmiştir. Bir diğer ifade ile Muhasebe Meslek mensuplarının yardımcı elemanlarının yetki ve sorumluluk açısından yöneticileriyle sorun yaşadığını düşünen meslek mensupları ile böyle düşünmeyen meslek mensuplarının arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir (Tablo 14).

Sonuç ve Değerlendirme

Yapılan faktör analizi sonucunda yaşanan sorunların daha çok mesleki sorunlar faktörü üzerinde yoğunlaştığı göze çarpmaktadır. Bu faktörün en önemli alt faktörlerden birisi ise meslek mevzuatı konusudur. Birinci faktörde toplanan mevzuat alt maddesinin birinci faktöre yaklaşık % 68,33 oranında yüklendiği dikkat çekmektedir. İkinci alt madde yardımcı personellerin bir takım sıkıntılarıdır. Yardımcı personellerin meslek mensupları bazında birinci faktör içinde %65,46'lık bir yüke sahiptir. Çok önemli meslek sorunlarından biri de meslek mensuplarının mükelleflerle olan ilişkileri ve etik konusudur. Bu konu birinci faktör üzerinde yaklaşık %78,03'lük bir eşik yük oluşturmaktadır. Son olarak birinci faktöre etki eden alt birim ise sosyal ve maddi konulardır. Bu konu ise toplam birinci faktöre ortalama % 73,01 oranında etki etmektedir. Ayrıca, verilerin analizi neticesinde ve hipotezlerin test edilmesi paralelinde elde edilen sonuçlar aşağıda tartışılmıştır:

- Meslek mensuplarının en büyük problemleri mükelleflerle olan ilişkilerinden kaynaklanmaktadır. Analiz sonucu, Mükellefler, meslek mensuplarının yaşadıkları sorunlardan haberdar olmadıklarını, mükelleflerin haklı olmayan taleplerde bulduklarını, mükelleflerin meslek mensubuyla oluşturdukları resmi (yazılı) kurallara uymadıklarını, mükelleflerin meslek mensuplarından standart dışı ücret uygulamalarını talep ettiklerini ortaya koymaktadır.
- En önemli ikinci problemin etik konusu ile ilgili olduğu gözlenmiştir. Meslek mensupları, muhasebeciler arasında haksız bir rekabetin

olduğunu düşünmektedir. Hatta sonuçlara dayanarak yetkisiz kişilerin muhasebe mesleğini icra ettiği söylenebilir.

- iii. Diğer göz ardı edilemeyecek sorunlardan biri muhasebe mesleğinin çok stresli bir iş olduğudur. Bu nedenle araştırmada stresin doğrudan yol açtığı sorunlar konusunda yeterince veri olmamakla beraber mesleğin psikolojik davranış sorunlarına neden olabileceği yapılan analizlere dayanarak öngörülebilir.
- iv. Dikkat çeken diğer bir sonuç da muhasebe mesleğinin maddi ve manevi beklentileri karşılamadığıdır. Buna ek olarak muhasebecilerin özel, aile ve sosyal hayatlarına zaman ayıramadığı yönündeki gözlemlerdir.
- v. Meslek mensuplarının karşılaştığı bu sorunların yanında meslek mensuplarının yardımcı elemanlarına yetki ve sorumluluk devri konusunda da sorunlar yaşandığı söylenebilir.

Sonuç olarak yapılan araştırma muhasebe meslek mensuplarının yaşadıkları sorunları algılama düzeyleri Gaziantep İlinde kendi nam ve hesabına faaliyet gösteren muhasebe meslek mensupları ile sınırlıdır. Yapılan analizlerde elde edilen bulgular literatürle paralellik göstermektedir. Gelecekte yapılacak araştırmaların daha büyük ölçeklerde uygulanması meslek mensuplarının yaşadıkları sorunların çözümünde daha geniş bir katılım oranını sağlaması bakımından yararlı görülmektedir.

Kaynakça

- Aksoy, U. A., çabuk, A. (2006), "Kobilerdeki Toplam Kalite Yönetimi Uygulamalarının Kurumsallaşma Üzerindeki Etkileri", Balıkesir Ün. Bandırma İ.İ.B.F. Üretim Yönetimi ve Pazarlama A.B.D., Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt.9, Sayı. 16, Aralık 2006.
- Ardahan, F.,(2010). "Hizmet Üretiminde Serbest Muhasebeci Ve Mali Müşavirlerin Mesleki Problemleri, Mesleği Algılama Biçimleri Ve İş Tatmin Düzeyleri: Antalya Örneği" Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 13(19):101-137
- Ay, M. ve Avşaroğlu, S.(2010). "Muhasebe çalışanlarının mesleki tükenmişlik, iş doyumu ve yaşam doyumlarının incelenmesi 1- Mesleki tükenmişlik düzeyleri" Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, cilt:7, sayı:1, Sakarya.
- Aysan, M. A. (2007). Muhasebe ve Kurumsal Yönetim. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (35), 17-23.
- Barlett, M. S. (1950). *Test of significance in factor analysis*, British journal of psychology, Statistical section, 3, 77-85
- Barutçu, M., Ağca, A. (2012). "Kamu Kuruluşlarında Muhasebe Çalışanlarının İş Tatminine Etki Eden Faktörler: Kumluca Örneği" Dumlupınar üniversitesi sosyal bilimler dergisi, sayı:32,cilt:1, Kütahya.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G.ve Büyüköztürk, Ş. (2010). Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik spss ve lirsel uygulamaları. Ankara: Pegem Akademi yayınları.
- Field, A. (2000). *Discovering Statistics using SPSS for Windows*, London – Thousand oaks – New Delhi: Sage publications.

- Kalaycı Ş. Tekşen Ö. (2006). "Muhasebecilik Mesleğinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Isparta İl Merkezi Uygulaması" muhasebe ve finansman dergisi, sayı:31
- Kalkan, A., Bozkurt, Ö., Oktar, Ö.F., Türk, M. (2013). "Aile İşletmelerinde Yöneticilerin Demografik Özellikleri Ve Yönetim Fonksiyonları İle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma" International Journal of Economic and Administrative Studies, yıl:6, sayı:11
- Özyürek H. (2012a) "*Muhasebe Meslek Mensuplarının Taşınması Gereken Nitelikler*" Hukuk Ve İktisat Araştırmaları Dergisi, Cilt 4, No: 1, Ankara.
- Özyürek H. (2012b) "Muhasebe Meslek Mensuplarında Etik: Ankara'da Muhasebeciler Üzerine Araştırma" Hukuk Ve İktisat Araştırmaları Dergisi, Cilt 4, No: 1, Ankara.
- Pett, M. A., Lackey, N. R., & Sullivan, J. J. (2003). *Making sense of factor analysis: The use of factor analysis for instrument development in health care research*. Sage.
- Sipahi, B. E, Yurtkoru. Ve Çinko, M. (2006) *Sosyal bilimlerde SPSS'le analizi*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Şengel, s.(2010) Muhasebe meslek odalarının vizyon ve misyonu üzerine bir araştırma. Uluslararası Sosyal Aratırmalar Dergisi Volume: 3 Issue: 14.
- Uzay, Ş.(2005). "Muhasebe Meslek Stajyerlerinin Sorunları ve Beklentileri: Bir Araştırma" Muhasebe ve Finansman Dergisi, sayı:25, Bursa.
- Yalçın, S. (2012). "Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebecilik Mesleğinin Geliştirilmesiyle İlgili Tutumları" Muhasebe ve Finansman Dergisi, sayı:55, Bursa.
- Yurdugül, H. (2013). Faktör analizinde KMO ve Barlett testleri neyi Ölçer? Hacettepe Üniversitesi Öğretim üyesi ders notları, Erişim tarihi: 21 Mart 2014 <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~yurdugul/3/indir/Kuresellik.pdf>